

ΑΝΑΡΤΗΤΕΟ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ
ΓΕΝΙΚΗ Δ/ΝΣΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ
ΥΓΕΙΑΣ & ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ
Δ/ΝΣΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΓΕΙΑΣ &
ΥΓΙΕΙΝΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
ΤΜΗΜΑΤΑ Α' ΚΑΙ Γ'

Ταχ. Δ/νση : Αριστοτέλους 19
Ταχ. Κώδικας : 104 38 Αθήνα
Τηλ. : 2132161324,1343,1342
FAX : 2132161907
Email : ddy@moh.gov.gr

Αθήνα 07/5/2020
Αρ. Πρωτ. Δ1α/Γ.Π. οικ. 28951

ΠΡΟΣ : Όπως Πίνακας Αποδεκτών

ΘΕΜΑ : «Μεταφορά σορών και τέφρας θανόντων από COVID-19 »

Σχετικά:

1. Ο Ν. 582/28-9-1968 ΦΕΚ 225, τ.Α' «Περί Δημοτικών και Κοινοτικών Κοιμητηρίων»
2. Ο Ν.1315 ,ΦΕΚ 3 τ.Α' 11/1/1983 « Κόρωση της Συμβάσεως 80/26 Οκτωβρίου 1983 του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη μεταφορά των ανθρωπίνων σορών μεταξύ των Κρατών Μελών του».
3. Το ΠΔ 210 /22-3-1975 ΦΕΚ 63, τ.Α' «Περί ταριχεύσεως, μεταφοράς και ταφής νεκρών και οστών ανθρώπων».
4. Ο Ν. 3850/2010 ΦΕΚ 84 τ.Α' /.6.10) «Κόρωση του κώδικα νόμων για την υγεία και την ασφάλεια των εργαζομένων», όπως τροποποιήθηκε και ισχύει
5. Ο Ν. 3991, ΦΕΚ 162, τ.Α'/2011 «Κόρωση του αναθεωρημένου Διεθνούς Κανονισμού του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας».
6. Η Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου με θέμα: «Κατεπείγοντα μέτρα αποφυγής και περιορισμού της διάδοσης κορωνοϊού» (τ.Α' 42/25-02-2020).
7. Η υπ' αριθ. πρωτ. Δ1γ/Γ.Π./οικ.25456/16-4-2020 εγκύκλιος της Υπηρεσίας μας με θέμα: «Μέτρα πρόληψης κατά της διασποράς του κορωνοϊού SARS-CoV-2 κατά τη διαχείριση ανθρωπίνων σορών».
8. Το υπ' αριθ. πρωτ. 1106/3-1-2020 έγγραφο της Ιατροδικαστικής Υπηρεσίας Αθηνών με θέμα: "Περί μεταφοράς πτωματικών παρασκευασμάτων από το εξωτερικό για εκπαιδευτικούς σκοπούς".
9. Το υπ' αριθ. πρωτ. 289/24-4-2020 έγγραφο της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής με θέμα: " Μεταφορά σορών με COVID-19 από το εξωτερικό".
10. Το υπ' αριθ. πρωτ. 1110/28-4-2020 έγγραφο της Πρεσβείας της Ελλάδας στο Λονδίνο με θέμα: " Αιτήματα για μεταφορά στην Ελλάδα σορών και τέφρας θανόντων από COVID-19".
11. Οι οδηγίες του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας «Infection Prevention & Control for the

safe management of a dead body in the context of Covid -19: interim guidance, 24 March 2020).

12. *Οι οδηγίες του Ευρωπαϊκού Κέντρου Πρόληψης & Ελέγχου των Ασθενειών European «Centre for Disease Prevention & Control Considerations related to the safe handling of bodies of deceased persons with suspected or confirmed Covid-19», 2020, Stockholm-ECDC*

Σε συνέχεια αιτημάτων που έχουμε λάβει σχετικά με επαναπατρισμό και μεταφορά σορών και τέφρας θανόντων από COVID-19, σας γνωστοποιούμε τα εξής:

Σύμφωνα με τα έως σήμερα δεδομένα, η κύρια οδός μετάδοσης της λοίμωξης από τον ιό SARS - CoV-2 είναι είτε μέσω των σταγονιδίων που προέρχονται από το φτέρνισμα, ή βήχα μολυσμένων ατόμων με αυτόν, είτε έμμεσα μέσω μολυσμένων επιφανειών ή άλλων αντικειμένων (μέσω των χεριών μετά από ανύπαρκτη ή κακή υγιεινή). Επίσης, ο ιός έχει ανιχνευθεί σε δείγματα από το αναπνευστικό, τα κόπρανα και το αίμα.

Αν και τα περισσότερα παθογόνα μικρόβια δεν μεταδίδονται από νεκρά σώματα σε υγιή άτομα, ωστόσο κάποια μπορεί να μεταδοθούν μέσω επαφής με τα βιολογικά υγρά, τα κόπρανα ή τους ιστούς των νεκρών.

Οι σοροί θανόντων από λοίμωξη CoViD-19 δεν είναι σε γενικές γραμμές μολυσματικές στο βαθμό που είναι οι σοροί των θανόντων από μεταδοτικά νοσήματα που υπάγονται στον ΔΥΚ, όπως π.χ. αιμορραγικοί πυρετοί, χολέρα κ.α.. Ο δυνητικός κίνδυνος μετάδοσης του ιού μέσω της διαχείρισης νεκρών σωμάτων ασθενών με επιβεβαιωμένη λοίμωξη CoViD-19 θεωρείται χαμηλός και έως σήμερα δεν έχει αναφερθεί κάποιο περιστατικό.

Ωστόσο, όλα τα νεκρά σώματα δυνητικά μπορεί να είναι μολυσματικά. Για το λόγο αυτό, όσοι προβαίνουν σε χειρισμό τους πρέπει αυστηρά τηρούν τους κανόνες υγιεινής και να φοράνε τα μέτρα ατομικής προστασίας (ΜΑΠ), σύμφωνα με τις σχετικές οδηγίες του Εθνικού Οργανισμού Υγείας (ΕΟΔΥ), όπως αυτές επικαιροποιούνται.

Με σκοπό τη διευκόλυνση της διακρατικής μεταφοράς σορών συνάφθηκε η «Σύμβαση 80/26 Οκτωβρίου 1983 του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη μεταφορά των ανθρωπίνων σορών μεταξύ των Κρατών Μελών του», στην οποία προσχώρησε και η χώρα μας και κύρωσε με νόμο (σχετ.3). Η σύμβαση αυτή παρέχει όλους τους όρους και προϋποθέσεις που πρέπει να τηρούνται για τη μεταφορά σορών μεταξύ των χωρών που υπέγραψαν τη σύμβαση αυτή.

Α) ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΣΟΡΩΝ ΑΠΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η μεταφορά σορών από το εξωτερικό προς τη χώρα μας επιτρέπεται με τη τη προσαγωγή πιστοποιητικού της οικείας Αρχής του τόπου προέλευσης, στο οποίο πρέπει να αναγράφονται τα εξής (σχετ.3):

- α) Το ονοματεπώνυμο, όνομα πατρός και η ηλικία του θανόντος, ο τόπος, η ημερομηνία και η αιτία θανάτου.
- β) Ότι η ταρίχευση πραγματοποιήθηκε σύμφωνα με τους επιστημονικούς κανόνες.
- γ) Ότι το πτώμα τοποθετήθηκε εντός λάρνακος μεταλλικής της οποίας ο πυθμένας έχει επικαλυφθεί με στρώμα 5 εκ. κάποιας απορροφητικής ύλης εμποτισμένης με αντισηπτική και ταριχευτική ουσία.
- δ) Ότι η μεταλλική λάρνακα έχει κλειστεί στη συνέχεια και στηρίζεται με τέτοιο τρόπο, ώστε να μην μπορεί να μετακινηθεί εντός αεροστεγούς ξύλινου φέρετρου.
- ε) Σε περίπτωση κατά την οποία ο θάνατος οφείλεται σε μεταδοτική νόσο θα επισημαίνεται ότι το σώμα έχει τυλιχθεί με σεντόνι εμποτισμένο σε αντισηπτικό διάλυμα.

Η ασφαλής μεταφορά του νεκρού προϋποθέτει, σύμφωνα με το σχετ.8, να έχει προηγηθεί μεγάλη ταρίχευση στη χώρα προέλευσης, πιστοποιημένης από τον διενεργήσαντα ιατροδικαστή ή παθολογοανατόμο που ανήκει σε κρατικό φορέα της χώρας αποστολής και που να δύναται να εκδίδει σχετικές πράξεις. Σε περίπτωση διενέργειας της από ιδιώτη να υπάρχει θεώρηση από την κρατική αρχή.

Ειδικότερα από τα κράτη - μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης που προσχώρησαν στην προαναφερόμενη σύμβαση (σχετ.2) η μεταφορά σορών προϋποθέτει μόνο τη συνοδεία της σορού με το ειδικό πιστοποιητικό θανάτου που εκδίδει η αρμόδια Αρχή του κράτους προέλευσης, αφού αυτή βεβαιωθεί ότι:

α. Έχουν εκπληρωθεί οι απαιτούμενες ιατρικές, υγειονομικές, διοικητικές και νομικές διατυπώσεις για τη μεταφορά των σορών και, αν χρειαστεί, για τον ενταφιασμό ή και την εκταφή, που ισχύουν στην χώρα προελεύσεως.

β. Η σορός τοποθετείται σε φέρετρο όπως περιγράφεται ακολούθως:

β1. Το φέρετρο πρέπει να είναι αεροστεγές και να περιέχει ένα απορροφητικό υλικό.

Θα πρέπει να αποτελείται:

- Είτε από ένα εξωτερικό ξύλινο φέρετρο με τοιχώματα πάχους τουλάχιστον 20 χιλιοστών και από ένα εσωτερικό φέρετρο από ψευδάργυρο καλά κλεισμένο ή από άλλο υλικό που μπορεί εύκολα να αυτοκαταστρέφεται.
- Είτε από ένα ξύλινο φέρετρο τα τοιχώματα του οποίου δεν πρέπει να έχουν πάχος μικρότερο των 30 χιλιοστών, επενδυμένο με ψευδάργυρο ή άλλο υλικό που μπορεί να αυτοκαταστρέφεται.

β2. Εφόσον ο θάνατος οφείλεται σε λοιμώδες νόσημα, η σορός θα πρέπει να είναι τυλιγμένη σε ένα σεντόνι εμποτισμένο με αντισηπτικό.

β3. Εάν η μεταφορά γίνεται αεροπορικώς, θα πρέπει να υπάρχει στο φέρετρο σύστημα εξαερισμού για να υπάρχει ισορροπία της εσωτερικής και εξωτερικής πίεσεως, ή

τουλάχιστον εγγύηση αναγνωρισμένης αντοχής που θα κριθεί ικανοποιητική από την αρμόδια υπηρεσία της χώρας προέλευσης.

β4. Εάν το φέρετρο μεταφέρεται σαν κοινό δέμα,(άρθ.7,σχετ.2) θα πρέπει να γίνεται ειδική συσκευασία, ώστε να μην φαίνεται ότι πρόκειται για φέρετρο, με την ένδειξη ότι πρέπει να μεταφέρεται με προσοχή.

γ. Το φέρετρο πρέπει να περιέχει μόνο τη σορό του ατόμου, που αναφέρεται στο πιστοποιητικό θανάτου και τα προσωπικά του είδη που προορίζονται να ταφούν ή να αποτεφρωθούν μαζί με το πτώμα. Επισημαίνεται ότι τα συνοδευτικά έγγραφα πρέπει να μην είναι εντός του σφραγισμένου φέρετρου, αλλά σε εμφανή εξωτερική θήκη του.

Σχετικά με την τοποθέτηση του νεκρού σε ανθεκτικό, αδιάβροχο, σάκο με φερμουάρ, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας αναφέρει ότι δεν είναι απαραίτητη πάντα, ειδικά όταν δεν υπάρχει αποβολή σωματικών υγρών.

Επιπρόσθετα, το φέρετρο θανόντων από λοίμωξη COVID-19 πρέπει να είναι σφραγισμένο και δεν ανοίγει επ' ουδενί στο πλαίσιο της εξόδιου ακολουθίας ούτε εκτίθεται κατά τη διάρκεια της επικήδειου τελετής στους συγγενείς.

B) ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΣΟΡΩΝ ΕΝΤΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

Η εντός της χώρας μεταφορά σορού γίνεται εφόσον το φέρετρο τοποθετείται στο μεταφορικό μέσο κατά τρόπο που να διασφαλίζεται η ακεραιότητά του από τους κραδασμούς και αποκλείοντας κάθε επαφή αυτού με τα τρόφιμα. Επίσης, να διασφαλίζεται ότι δεν ενοχλεί με οποιοδήποτε τρόπο τους ταξιδιώτες και το πλήρωμα του μεταφορικού μέσου (σχετ.3).

Κατά την εσωτερική μεταφορά το νομικό πλαίσιο (σχετ.3) επιβάλλει την ταρίχευση, εφόσον ο θάνατος του νεκρού οφείλεται σε λοιμώδες νόσημα, όπως επίσης και εάν ο χρόνος μεταφοράς υπερβαίνει τις 6 ώρες κατά τους μήνες από το Μάιο έως τον Σεπτέμβριο και τις 8 ώρες κατά τους υπόλοιπους μήνες.

Όμως, δεν συνιστάται η ταρίχευση θανόντων από τον ιό SARS-Co-2 σύμφωνα με το ECDC και τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, με στόχο την ελαχιστοποίηση των χειρισμών στις σορούς αυτές. Διενεργείται μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις και με αυστηρή τήρηση των κανόνων υγιεινής και των μέτρων ατομικής προστασίας (ΜΑΠ), όπως αυτά επικαιροποιούνται βάσει των οδηγιών του Εθνικού Οργανισμού Υγείας (ΕΟΔΥ).

Επιπρόσθετα, επαναλαμβάνεται ότι το φέρετρο θανόντων από λοίμωξη COVID-19 πρέπει να είναι σφραγισμένο και δεν ανοίγει επ' ουδενί στο πλαίσιο της

εξόδιου ακολουθίας ούτε εκτίθεται κατά τη διάρκεια της επικήδειου τελετής στους συγγενείς.

Γ) ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΣΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΠΡΟΣ ΧΩΡΕΣ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

Δεν συνιστάται η ταρίχευση, όπως προαναφέρθηκε, παρά μόνο μόνο κατ' εξαίρεση σε περιπτώσεις που επιβάλλεται η μεταφορά της σορού σε χώρα του εξωτερικού και με αυστηρή τήρηση των κανόνων υγιεινής και χρήση των μέτρων ατομικής προστασίας(ΜΑΠ), όπως αυτά επικαιροποιούνται βάσει των οδηγιών του Εθνικού Οργανισμού Υγείας(ΕΟΔΥ). Κατά τα λοιπά ισχύει ό,τι και στην περίπτωση Α.

Δ) ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΤΕΦΡΑΣ ΑΝΘΡΩΠΩΝ

Η μεταφορά τέφρας ανθρώπων επιτρέπεται σε όλες τις ανωτέρω περιπτώσεις υπό τον όρο ότι αυτή είναι τοποθετημένη εντός στεγανού καλά κλεισμένου δοχείου (τεφροδόχου) και συνοδεύεται από το πιστοποιητικό θανάτου και τα σχετικά με τη διαδικασία αποτέφρωσης συνοδευτικά έγγραφα.

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΔΙΑΝΟΜΗ:

1. Γραφείο Υπουργού
2. Γραφείο Γεν. Γραμ. Δημόσιας Υγείας
3. Γραφείο Προϊσταμένης Γεν. Δ/νσης Δημόσιας Υγείας & Ποιότητας Ζωής.
4. Δ/νση Δημόσιας Υγείας & Υγιεινής Περιβάλλοντος

**Ο ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΓΕΙΑΣ**

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΠΡΕΖΕΡΑΚΟΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΑΝΟΜΗΣ:

1. Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών
 - Γραφείο Υπουργού
 Αναστάσεως 2, Τ.Κ.156 69 – Χολαργός

2. Υπουργείο Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής• **Γραφείο Υπουργού**

2ας Μεραρχίας 18, Τ.Κ. 185 35 – Πειραιάς

- **Αρχηγείο Λιμενικού Σώματος Ελληνικής Ακτοφυλακής Αεροπορίας** (με την παράκληση να ενημερωθούν τα διεθνή λιμάνια της χώρας)

Πύλη Ε1-Ε2, Ακτή Βασιλειάδη, Τ.Κ.185 10 –Πειραιάς

3. Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας**Δ/ση Υγειονομικού**

Λεωφόρος Μεσογείων 227-231, Τ.Κ. 154 51 Χολαργός – Αθήνα

4. Υπουργείο Εξωτερικών**-Μονάδα Διαχείρισης Κρίσεων** (κ. Ματζίλα)**-Ε3 Διεύθυνση**

(με την παράκληση να ενημερωθούν οι Προξενικές Αρχές σε όλες τις χώρες)

Βασιλίσσης Σοφίας 1, Τ.Κ.106 71 - Αθήνα

5. Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου

Κτήριο Κεράνη, Λεωφόρος Θηβών 198, Τ.Κ. 182 33 - Άγιος Ιωάννης Ρέντης

6. Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών «Ελευθέριος Βενιζέλος»

Αεροϋγειονομείο Αθηνών

Σπάτα, Τ.Κ. 190 19

7. Διεθνής Κρατικός Αερολιμένας Θεσσαλονίκης «Μακεδονία»

Ε.Ο. Αεροδρομίου Θεσσαλονίκης , Τ.Κ. 551 03 – Θεσσαλονίκη

8. Fraport Greece A.E.

Γερμανικής Σχολής 10, Τ.Κ. 151 23 – Μαρούσι

9. Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας (Υ.Π.Α.)

(με την παράκληση να ενημερωθούν όλα τα αεροδρόμια της χώρας)

Πύργος Ελέγχου Πρώην Ανατολικού Αεροδρομίου, Τ.Θ.70360, Τ.Κ. 166 10.

10. Όλες τις Υ.ΠΕ. της χώρας

Υπόψη Διοικητών

(Με την υποχρέωση να ενημερωθούν τα Νοσοκομεία και τα Ειδικά Περιφερειακά Ιατρεία τους στα αεροδρόμια)

11. Όλες τις Περιφερειακές Αυτοδιοικήσεις της χώρας**Γενικές Δ/νσεις Δημόσιας Υγείας & Κοινωνικής Μέριμνας (έδρες τους)**

Υπόψη Προϊστάμενων Γενικών Δ/νσεων

12. Όλες τις Περιφερειακές Ενότητες της χώρας**Διευθύνσεις Δημόσιας Υγείας & Κοινωνικής Μέριμνας (έδρες τους)**

Υπόψη Προϊσταμένων Δ/νσεων

(με την παράκληση να ενημερωθούν όλες οι ιδιωτικές κλινικές της περιοχής τους)

13.Όλες τις Αποκεντρωμένες Διοικήσεις

(προκειμένου να ενημερωθούν οι Δήμοι ευθύνης τους)

14. Πανελλήνιος Ιατρικός Σύλλογος

Πλουτάρχου 3, Τ.Κ.106 75 - Αθήνα

(με την υποχρέωση να ενημερώσει όλα τα μέλη του)

15. Πανελλήνια Ένωση Ιατρών Δημόσιας Υγείας (ΠΕΙΔΥ) ΕΣΥ

Λ. Αλεξάνδρας 215, Τ.Κ.115 23 - Αθήνα

(με την υποχρέωση να ενημερώσει όλα τα μέλη της)

16. Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης -Β' Εργαστήριο Μικροβιολογίας

Εθνικό Κέντρο Αναφοράς Γρίπης Β. Ελλάδος

Πανεπιστημιούπολη, Τ. Κ. 54 124 - Θεσσαλονίκη

17. Ε.Ι. Παστέρ - Εθνικό Κέντρο Αναφοράς Γρίπης Ν. Ελλάδος

Βασιλίσσης Σοφίας 127, Τ.Κ. 115 21 - Αθήνα

18.Εργαστήριο Μικροβιολογίας ΕΚΠΑ

Μικράς Ασίας 75, Τ.Κ. 115 27- Γουδή, Αθήνα

19. ΕΟΔΥ

Υπόψη Προέδρου

Αγράφων 3-5, Τ.Κ. 15123 - Μαρούσι

20. Ε.Κ.Α.Β.

Υπόψη Προέδρου

Τέρμα Οδού Υγείας ,Τ.Κ. 115 27 - Αθήνα

21. Σύλλογος Επαγγελματιών Πένθιμων Τελετών Ελλάδας (Σ.Ε.Π.Τ.Ε.)

Δέφνερ 26, Τ.Κ. 116 36 - Αθήνα

22. Σωματείο Ιδιοκτητών Γραφείων Τελετών Αθηνών (Σ.Ι.Γ.Τ.Α.)

Καρέα 32 (Κυνοσάργους), Τ.Κ. 116 36 - Αθήνα

23. Σωματείο Ιδιοκτητών Γραφείων Τελετών Πειραιά -Νήσων και λοιπής Ελλάδας (Σ.Ι.Γ.Τ.Π.)

Πλατεία Βικτωρίας 7, Τ.Κ. 104 34 -Αθήνα